

УДК 7.025:727: 749.1

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/63-1-8>**Надія ДАЦЬКО,***orcid.org/0000-0002-0419-9040**аспірантка кафедри архітектури та реставрації
Національного університету «Львівська політехніка»
(Львів, Україна) nadiia.y.datsko@lpnu.ua*

ВЕЛИКОГАБАРИТНІ ДЕРЕВ'ЯНІ МЕБЛІ В ІНТЕР'ЄРАХ ОСВІТНІХ БУДІВЕЛЬ ЛЬВОВА ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ: ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ТА СТАН ЗБЕРЕЖЕНОСТІ

У статті розкрито актуальність проблеми збереження великогабаритних дерев'яних меблів. Ця тема досліджується на прикладі оздоблення інтер'єрів освітніх будівель Львова у ХІХ – поч. ХХ ст., оскільки у цей період місто активно розвивалося, у тому числі розвивалася освіта, будівництво, а також меблярство.

Спочатку розглянуто передумови та чинники розвитку продукції великогабаритних дерев'яних меблів і обладнання для опорядження інтер'єрів громадських будівель у ХІХ – поч. ХХ ст. Перш за все, проаналізовано як змінювалася архітектура Львова: які р

айони міста розвивалися, подано періодизацію стилів цього періоду. Далі наводиться перелік провідних навчальних закладів, чії будівлі побудовано у цей період. Також подано перелік майстрів та фабрик, які у 1902 р. займалися столярством та сницярством.

Проаналізовано чинники, які згубно діють на стан збереження великогабаритних дерев'яних меблів. Розглянуто: оптимальні температуро-вологісні умови, сприятливі для збереження виробів з дерева; природні чинники, які можуть зруйнувати структуру деревини, а саме ураження дереворуйнівними комахами та грибами; наслідки неправильного догляду.

Подано три приклади великогабаритних дерев'яних меблів в університетах Львова з різним станом збереженості. По-перше, оздоблення студентської бібліотеки у головному корпусі Національного університету «Львівська політехніка». Це приміщення має збережені у різному стані великогабаритні меблі. Тут є відреставрована книжкова шафа, дерев'яна розписана стеля, що потребує реставрації, а також відомо про втрачену частину – повністю відсутній другий ярус шафи. По-друге, експозиційні меблі та меблі кабінету ректора у колишньому головному корпусі Львівського національного університету ім. І. Франка. На даний момент дослідження стану цих меблів не проводилося, проте візуально видно, що вони потребують реставрації. Третім прикладом є повністю втрачене оздоблення колишньої зали засідань Галицького крайового сейму, яка тепер є актовою залою головного корпусу Львівського національного університету ім. І. Франка.

Ключові слова: великогабаритні дерев'яні меблі, столярство, освітні будівлі, Львів ХІХ – поч. ХХ ст., Австро-Угорська імперія, стан збереження.

Nadiia DATSKO,*orcid.org/0000-0002-0419-9040**PhD student at the Department of Architecture and Conservation
Lviv Polytechnic National University
(Lviv, Ukraine) nadiia.y.datsko@lpnu.ua*

OVERSIZED WOODEN FURNITURE IN EDUCATIONAL BUILDINGS IN LVIV IN THE 19TH – EARLY 20TH CENTURIES. HISTORICAL BACKGROUND AND STATE OF PRESERVATION

The relevance of preserving oversized wooden furniture is considered. The research focuses on the furniture in educational buildings in Lviv in the 19th – early 20th century. Throughout this period, the city experienced significant development in education, construction, and furniture-making.

First of all, the architectural changes in Lviv are analyzed, including the development of different districts and the evolution of architectural styles during this era. The article also provides a list of leading educational institutions whose buildings were constructed during this time. Additionally, a list of craftsmen and factories engaged in carpentry in 1902 is provided.

The factors that have a negative impact on the preservation of oversized wooden furniture are: fluctuations in temperature and relative humidity, the detrimental effects of insects and mildew that can deteriorate the wood's structure, as well as improper maintenance practices.

Three examples of oversized wooden furniture in educational buildings in Lviv are presented. The first example is the reading room of the period library which is situated on the first floor of the main building of Lviv Polytechnic National University. The reading room is composed of elaborate woodwork including a restored bookcase and a wooden coffered ceiling that requires conservation treatment. Unfortunately, the second tier of the bookcase is now lost. The second example is the museum exhibition furniture and the furniture in the rector's office of the former main building of Ivan Franko National University of Lviv. Although the condition of this furniture has not been investigated, there are visible indications that restoration is needed. The third example is the completely lost furniture in the session hall in the building of the Diet of Galicia, which is now the main building of Ivan Franko National University of Lviv.

Key words: oversized wooden furniture, carpentry, educational buildings, Lviv in 19th – early 20th century, Austro-Hungarian Empire, state of preservation.

Постановка проблеми. У XIX – поч. XX ст. Львів був столичним містом Галичини, яка, у свою чергу, була частиною Австрійської імперії, а згодом Австро-Угорщини. Завдяки своєму географічному положенню та розташуванню на лінії шляху, що поєднував Чорне море із Західною Європою, Львів став центром промисловості, торгівлі, науки, культури та мистецтва (Дяків, 2010: 11). Ці чинники сприяли активному розвитку міста. У Львові зростає чисельність населення, зведено урбаністичну каналізацію, газове освітлення, проведено електрифікацію, засклеплено русло річки Полтви, проведено у різні напрямки залізничні лінії, розвивається промисловість (Макарчук). Ці чинники стимулювали і архітектурно-будівельний розвиток міста, а також сприяли розвитку меблярства. Сполучення із Європейськими центрами вплинуло на переймання Львовом тогочасних світових архітектурних та мистецьких тенденцій.

Щеодною складовою розвитку міста була освіта. У деяких навчальних закладів виникла потреба у власному приміщенні, окрім того, створювалися нові навчальні заклади, музеї та бібліотеки, звідки студенти та науковці черпали нові знання, та які через збільшення книжкового фонду потребували більшої площі для розміщення книжок, а відповідно нового обладнання для їх зберігання.

Водночас із будівництвом освітніх споруд, їхні інтер'єри необхідно було облаштувати та омеблювати. Залізничні шляхи, які полегшували транспортування лісоматеріалів для виготовлення меблів, нові та вдосконалені технології виробництва сприяли можливості створювати меблі великих розмірів.

Тема збереження великогабаритних дерев'яних меблів є малодослідженою, тому варто звернути увагу науковців та реставраторів на виклики, які пов'язані із цим питанням. Через свій розмір, складність доступу до окремих частин, вимушеність проведення реставрації на місці їх встановлення, через неможливість перенесення до реставраційних майстерень з відповідним обладнанням, великогабаритні дерев'яні меблі мають специфічні особливості їх збереження, а також те,

що вони виготовлялися в одиночному екземплярі і визначає їх унікальність.

Аналіз досліджень. У літературі великогабаритні меблі переважно розглядаються тільки оглядово в контексті будівель, в яких вони розташовані, зокрема у книзі «Архітектура Львова: Час і стилі. XIII – XXI ст.» (Архітектура Львова, 2008), або в контексті їх авторів: «Захаревичі: Творці столичного Львова» (Бірюльов, 2010). Тема реставрації таких меблів є малодосліджена. У дисертації Марії Дяків на тему «Міське меблярство Галичини XIX – XX ст.: історія, типологія, стилістичні особливості» (Дяків, 2010) розглянуто розвиток меблярства, але більший акцент зроблено на побутових меблях та територіально на Східну Галичину. Розвиток облаштування інтер'єрів закладів середньої освіти детально досліджено Данилом Косенком у кандидатській дисертації «Дизайн інтер'єру закладів середньої освіти: історичний розвиток і сучасні тенденції» (Косенко, 2021). Автор дуже фахово проаналізував авторів, в тому числі іноземних, які писали на тему шкільництва, устрою класів (за якою схемою розставлялися столи для навчання), норм щодо облаштування аудиторій, ергономіки учнівських меблів, санітарних умов. Про розвиток мистецької освіти та про навчальні осередки, де готували фахівців різних ремесл, у тому числі столярства та сницарства, пише Ростислав Шмагало у монографії «Мистецька освіта і мистецтвознавство в Україні середини XIX – середини XX ст.: структурування, методологія, художні позиції» (Шмагало, 2022). Важливим джерелом на тему реставрації дерев'яних виробів, є посібник «Консервація і реставрація об'єктів культурної спадщини» (Консервація, 2022), де висвітлено принципи та технології реставрації пам'яток архітектури та їх окремих елементів, які виконувалися з різних матеріалів, таких як камінь, дерево, метал, кераміка.

Метою статті є виявити передумови та чинники розвитку продукції великогабаритних дерев'яних меблів і обладнання для опорядження інтер'єрів громадських будівель у XIX ст., а

також проаналізувати проблеми реставрації та збереження великогабаритних дерев'яних меблів і обладнання.

Виклад основного матеріалу. Як згадувалося у постановці проблеми – столичне місто Львів у XIX – поч. XX ст. активно розвивалося, формувалося нове архітектурне обличчя міста, зокрема, розібрано оборонний мур, що дало поштовх до розширення меж міста, розбудови передмістя, утворення нових міських районів. До кінця правління Австро-Угорщини практично завершилося формування Галицького (I дільниця), Краківського передмістя, що прилягало до залізничного вокзалу (II дільниця), Личаківського (IV дільниця) і Жовківського (III дільниця) передмість та Нового міста (на південний захід від початку сучасних вулиць Степана Бандери і генерала Чупринки) (Макарчук). Для періоду, що розглядається в даній статті, були характерними три архітектурні стилі: до середини XIX ст. існував класицизм, із 1948 р. по кінець XIX ст. була доба архітектури історизму, а з кінця XIX ст. по 1918 р. – доба архітектури модерну (сецесії) (Архітектура Львова, 2008: 173).

У XIX – поч. XX ст. з'являється багато освітніх будівель, які існують по цей день. Варто згадати, що з'являються будівлі провідних університетів міста Львова, а саме (у дужках подано роки будівництва): головний корпус Національного університету «Львівська політехніка» (1874–1877); головний корпус Львівського національного університету ім. І. Франка (1877–1881), який будувався як Галицький крайовий сейм; комплекс корпусів Львівського національного медичного університету ім. Д. Галицького (1888–1894), який будувався як Медичний відділ Львівського університету; монастир та гімназія Василянок – теперішній головний корпус Національного лісотехнічного університету України (1906–1908); Промислова школа на вул. Театральній, 17 (1890–1892), а згодом на вул. Снопківській, 47 (1906–1909); Академічна гімназія (1906), та інші навчальні заклади.

Для того, щоб оцінити стан джерельної бази великогабаритних дерев'яних меблів та обладнання у освітніх будівлях Львова XIX – поч. XX ст., опрацьовано матеріали Центру міської історії, зокрема, відібрано дані про освітні заклади, які існували у Львові у цей період (Центр міської історії). У підсумку відібрано приблизно 50 будівель. Також опрацьовано адресну книгу міста Львова 1902 року (Księga adresowa, 1902), яка може слугувати джерелом для пошуку даних про фабрики та майстрів, які у той час займалися столярством

та сницарством та могли бути виконавцями великогабаритних дерев'яних меблів та обладнання. Подано імена восьми сницарів: С. Черкавський, Тадеуш Чернецький, Ян Чомкалюк, Войц Фірек, Й. Квятковський, Пйотр Медрис, Йозеф Рідль та Тадеуш Сокульський (автор декоративної різьби бібліотечної шафи Національного університету «Львівська політехніка»). Також у книзі подано 140 столярних майстерень, наприклад, у цьому списку зустрічаються столярна фабрика братів Вчеляків, Францішека Тенеровича, Марціна Пругара та інших. Майстерні братів Вчеляків і Францішка Тенеровича співпрацювали з Юліаном Захаревичем, зокрема, виконували столярні роботи для костелу і монастиря Францисканок на вул. Курковій (Лисенка), 41 (Мельник, 2017). В оголошенні фабрики Івана Левинського пропонувалося профільовані дерев'яні листви та оброблену вогне- та біозахистом деревину, що свідчить про те, що майстри фахово підходили до підготовки матеріалу для виготовлення меблів, оскільки така обробка підвищувала експлуатаційні властивості деревини.

Наступним етапом варто розглянути питання реставрації такого типу меблів. Особливістю великогабаритних дерев'яних меблів є те, що їхня конструкція інтегрована в простір інтер'єру. Вони є стаціонарними, мають великий об'єм, тому реставрувати їх можливо лише безпосередньо на місці, тільки деякі окремі елементи можуть бути переносні (дверцята, полиці, декоративні елементи). Зазвичай таке омеблювання створювалося не окремими майстрами, а спеціалізованими фабриками через свою складність та об'єм виконання. Великогабаритні меблі проектувалися спеціально на замовлення, для конкретного приміщення, повинні були гармонійно поєднуватися з іншими елементами інтер'єру, тому кожний збережений взірець таких меблів є унікальним та потребує належного догляду для збереження.

Дерево досить вразливий матеріал – воно легкозаймисте, вразливе до уражень пліснявою, комахами, впливу тепла, вологи та інших природніх чинників (Консервація, 2022: 125). Найпершим кроком для збереження великогабаритних дерев'яних меблів має бути забезпечення стабільного температуро-вологісного режиму у приміщенні. Щодо температурного режиму, то Юрій Янчишин у розділі «15.2 Основи збереження та консервації нерухомих творів мистецтва з дерева» (Консервація, 2022: 403–408) зазначає, що є три види негативного впливу температури: висока температура (може бути причиною розвитку біоуражень), низька температура (більш сприятлива

для деревини, але може спричинити крихкість фарби, лаків, клеїв, які нанесені на деревину) та коливання температури (менш шкідливі ніж коливання відносної вологості, проте ці чинники взаємопов'язані, тому зміна температури може бути причиною коливань відносної вологості, що шкодить пам'ятці з дерева) (Консервація, 2022: 405–406). Велике значення має вологість деревини та відносна вологість повітря. Зміни відносної вологості впливають на розширення чи всихання деревини, а також на інші матеріали, якими покрито виріб (Консервація, 2022: 407). Рекомендується щоб у приміщенні, де зберігаються вироби з дерева, відносна вологість була у межах $50\% \pm 5\%$ при температурі $20^{\circ}\text{C} \pm 4^{\circ}\text{C}$ (Консервація, 2022: 408). Не менш важливим є запобігання впливу прямого сонячного світла, оскільки воно є причиною незворотніх змін та може спричинити втрату кольору та міцності, розсихання деревини (Консервація, 2022: 403–405).

Особливо важливо знайти вирішення проблеми боротьби зі дереворуйнівними комахами, оскільки через конструкцію великогабаритних меблів їх не вдасться помістити у камеру для фумігації, а метод шприцювання при великих об'ємах ураження може бути недостатньо ефективним. Ще існує термічний спосіб обробки деревини від шкідників, проте при різкій зміні температури може порушитися рівень вологості деревини та можуть пошкодитися захисні та оздоблювальні покриття меблів. Крім того такий метод також не підходить великогабаритним меблям. Тому питання інсектицидної обробки великогабаритних дерев'яних меблів потребує подальших досліджень.

Ще одним наслідком неправильного зберігання дерев'яних виробів у невідповідному мікрокліматичному середовищі може стати ураження дереворуйнівними грибами. Це питання описує Юрій Дубик у підрозділі «2.1 Грибні ураження, гнилизна» (Консервація, 2022: 126–127), також варто звернути увагу на працю Віри Бідзілі «Біоциди в реставраційній практиці» (Бідзіля, 2003), де описується фунгіцидна ефективність різних речовин, які використовуються у реставрації.

Завдати шкоди меблям можуть фізичні навантаження, зокрема відкривання та закривання дверцят може спричинити нестабільність у місці кріплення, а також з'єднання різних частин можуть розійтися. Навантаження на полиці спричинене вагою книжок може впливати як на загальну конструкцію, так і конкретно на ті полиці, на яких вони лежать, внаслідок чого вони можуть прогинатися. Саме тому великогабаритні меблі зазвичай виконані з твердих порід дерев,

зокрема у нашій місцевості найчастіше вони є дубовими. Механічні пошкодження можуть виникати в результаті протирання поверхні, найчастіше це відбувається на стільницях чи біля ручок дверцят. Можливе пошкодження поверхні різними сторонніми предметами. Оскільки меблі громадських будівель є доступними для публіки, є ризик навмисного пошкодження.

Не менш важливим є правильний догляд. Пошкоджені частини можуть бути замінені невідповідними елементами (іншої деревини, форми, мати не відповідне покриття), які можуть зіпсувати як конструкцію меблів, так і їх загальний зовнішній вигляд. Неправильна реставрація, відсутність даних про попередні втручання, пристосування під невідповідні потреби також є проблемою, яку варто розглянути при подальшому дослідженні. Наприклад, неправильно стабілізоване розходження у місцях з'єднань сусідніх елементів, коли недбало вмонтовують додаткові металічні кріплення, що може стати причиною утворення тріщин. Окрім того, особливо небезпечною проблемою при таких втручаннях є те, що з часом на металі може утворитися іржа, що ще більше нашкодить деревині.

При проведенні реставрації важливо, щоб процеси були реверсивними, тобто щоб за потреби можна було зняти вторинні нашарування. Також усі процеси варто документувати – письмово описувати та фотографувати. Такі дані можуть допомогти наступним реставраторам, оскільки їм буде відомо які частини є оригінальними, які втручання здійснено попередніми реставраторами, які матеріали при тому використовувалися, який їх склад та інші важливі зауваження.

На жаль, дуже часто історичні інтер'єри не доживають до нашого часу. Пошкоджені меблі не реставрують, а викидають, двері та вікна замінюють на нові, більш практичні у догляді, оформлення стін перефарбовують. Те саме відбувається з великогабаритними дерев'яними меблями. Коли приміщення змінює своє призначення, часто такі меблі стають непотрібними новим користувачам. Наприклад, у колишньому монастирі Сакре-Кер у Львові зараз розташовано ІІІ навчальний корпус Національного університету «Львівська політехніка». Єдине, що збережено із дерев'яних елементів цієї будівлі, це сходи.

Варто навести декілька прикладів великогабаритних дерев'яних меблів та обладнання. Перший приклад – це читальна зала старої студентської бібліотеки у головному корпусі Національного університету «Львівська політехніка», за адресою вул. С. Бандери, 14. Студентська бібліотека, яка

розташована на другому поверсі головного корпусу, була створена у 1878–1883 рр. за проектом Юліана Захаревича. У цьому приміщенні розташовані бібліотечна шафа у неоренесансному стилі, дерев'яна стеля, двері та міжкімнатний прохід. Шафа розташована на протилежній від вікна стіні. Столярні роботи виконала фабрика братів Вчеляків, декор розробив Леонард Марконі, а різьбу виконав Тадеуш Сокульський (Бірюльов, 2010: 39). У березневому номері 1880 року часопису «Dzwignia» (Zachariewicz, 1880) Юліан Захаревич описує процес виконання робіт, зокрема вказує, що він спеціально запроектував другий ярус шаф, для можливості розмістити більше книг. Також згадав те, що робітники стикалися з труднощами при виготовленні меблів, проте ті проблеми вирішувались по ходу виконання робіт. У цьому ж номері подано креслення бібліотечної шафи. На жаль, ця шафа не збереглася в оригінальному вигляді. У ХХ ст. через недбалий догляд оригінальне покриття шафи знищено, другий ярус демонтовано. У 2018–2021 рр. бібліотечну шафу було відреставровано. Осінню 2021 р. проведено дослідження стелі. Дерев'яна стеля декорована розписами олійними фарбами, під час дослідження виявлено оригінальний шар фарби. Помітно, що колористика оригінальних розписів чудово поєднуються з іншим оздобленням приміщення, проте наступні перефарбування мають вже іншу кольорову гаму та є досить неохайними. Встановлено, що дерев'яні елементи стелі мають значну кількість шпар та тріщин. Для завершеного вигляду приміщення необхідно провести реставрацію стелі, дверей та міжкімнатного проходу.

Другий приклад – це комплекс музеїв у колишньому головному корпусі Львівського національного університету ім. І. Франка. Будівля, що розташована на вул. М. Грушевського, 4, збудована у 1839–1844 рр. за проектом архітектора Ф. Штадлера. Колишній будинок єзуїтського конвіту був переданий університету у 1851 р. (Жук). До 1923 р. він був головним корпусом університету, зараз це корпус біологічного факультету. Також тут розміщено чотири університетські музеї: зоологічний музей, мінералогічний музей, палеонтологічний музей та музей рудних формацій (наймолодший, утворений у 1984 р., експозиційні шафи є сучасними, тому у статті не розглядаються). Від часу, коли будівлю передали університету, тут почала формуватися експозиція, з часом вона розширювалася, колекції поповнювалися новими експонатами, а відповідно разом з ними з'являлися нові експозиційні вітрини. Спочатку Мінералогічний та Палеонтологічний музеї були

одним цілим. З 1892 по 1925 рр. Мінералогічний музей переміщено у новозбудований корпус хімічного, геологічного і фізичного відділів, після того він повернувся на попереднє місце (Історія. Мінералогічний музей). У 1905 р. палеонтологічну колекцію відокремили, на її основі створили самостійний структурний підрозділ – Геологічний музей. На даний момент більша частина експозиції Палеонтологічного музею розміщена у вітринах «австрійського» періоду. Натомість у Мінералогічному музеї менша частина вітрин того ж періоду. Більшість вітрин були створені у середині ХХ ст. у час коли академік Є. Лазаренко, чие ім'я зараз носить Мінералогічний музей, активно розвивав музей. Крім того, у цьому корпусі збереглися меблі колишнього кабінету ректора з періоду коли ця будівля була головним корпусом університету. За візуальним оглядом видно, що меблі цього корпусу потребують реставрації.

Прикладом втрачених великогабаритних дерев'яних меблів та облаштування є зала засідань колишнього Галицького крайового сейму (теперішній головний корпус Львівського національного університету ім. І. Франка по вул. Університетська, 1). Будинок побудований у 1877–1881 рр. (на місці давнього «Казино Гехта») за проектом австрійського архітектора Юліана Гохбергера як споруда Крайового сейму Галичини (Легін, 2019). Зала засідань Крайового сейму розташовувалась на другому поверсі будинку та була облаштована в кращих зразках західноєвропейського парламентаризму. Кількість місць зали була обумовлена Конституцією, згідно з якою локальні уряди мали складатись зі 150 членів. Згодом їх кількість збільшилась до 161. Окрім того, у залі також були місця для послів (здебільшого за столами коло трибуни), а також для людей, які мали б висвітлювати цю подію. Тому загальна кількість людей, яку вмщала зала була близько 230. Сидіння в залі розміщувались півколом, підносилися амфітеатром і поділялися проходами вздовж променів кола. При фронтальній стіні на подіумі знаходилося крісло маршала, нижче з обох його сторін розміщалися місця для чотирьох секретарів сейму. Перед кріслом маршала була встановлена трибуна для виступів, перед якою сиділи стенографісти. Поряд знаходилися крісла для урядового комісара і трьох референтів сейму. Від місць, де сиділи стенографісти, під кріслом маршала, був розташований коридор, який вів до офісу стенографістів, що знаходився в правому поперечному крилі сейму від подвір'я (Харчук, 2020; Цап, 2015). Галицький крайовий сейм діяв до 1918 року. Знайдено фотографію (Жертви і руїни), на якій видно стан Сей-

мової зали після листопадових подій 1918 року. Це зображення особливо важливе, оскільки на ньому можна досить детально роздивитися меблі, що були у тій залі. Ймовірно, після цих подій меблі не відновлювали, оскільки вже 23 квітня 1923 р. будинок передали Львівському університету, а сесійну залу перебудували на актову залу університету. Під час бомбардування у 1944 р. частина приміщень університету, серед яких і актові зали, були зруйновані. На сьогоднішній день приміщення функціонує, розташування крісел актових зал частково повторює розташування, яке було у сесійній залі Галицького крайового сейму, проте таке планування скоріше зумовлено загальним планом приміщення. Самі меблі абсолютно інші, не є відтворенням оригінальних. Президія та дерев'яні панелі позаду неї замінені дворівневим підвищенням (сценою).

Висновки. Період XIX – поч. XX ст. був надзвичайно важливий як для розвитку міста, його розбудови, так і для розвитку меблярства освітніх будівель Львова. Більшість будівель вищих навчальних закладів міста збудовані саме в цей час. Розглянуто основні чинники, які можуть негативно впливати чи зруйнувати унікальні пам'ятки – великогогабаритні дерев'яні меблі – зокрема: зміни температури та вологи, вплив сонячного світла, ураження комахами та грибами, неправильний догляд, механічні пошкодження. На прикладі великогогабаритних дерев'яних меблів XIX – поч. XX ст. в університетах Львова розглянуто три види стану збереження великогогабаритного омеблювання: меблі, що потребують реставрації, відреставровані меблі та втрачені. Кожен з цих об'єктів потребує подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архітектура Львова: Час і стилі. XIII–XXI ст. / Упорядник і науковий редактор Ю. О. Бірюльов. Львів : Центр Європи, 2008. 720 с.
2. Бідзіля В. О. Біоциди в реставраційній практиці: наук.-інформ. вид. Вип. 1. Київ : ТОВ «Поліпром», 2003. 64 с.
3. Бірюльов Ю. Захаревичі: Творці столичного Львова. Львів : Центр Європи, 2010. 336 с.
4. Дяків М. В. Міське меблярство Галичини XIX–XX ст.: історія, типологія, стилістичні особливості : дис... канд. мист. : 17.00.06. / Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ, 2010. 187 с.
5. Жертви і руїни. *Місто на лінії: Львів у листопаді 1918*. URL: <https://november1918.lvivcenter.org/uk/themes/victims-and-ruins/> (дата звернення: 28.04.2023).
6. Жук І. Вул. Грушевського, 4 – біологічний корпус ЛНУ ім. Франка. *Інтерактивний Львів*. URL: <https://lia.lvivcenter.org/uk/objects/hrushevskoho-4/> (дата звернення: 28.04.2023).
7. Історія. *Мінералогічний музей*. URL: <http://museums.lnu.edu.ua/mineralogy/history/> (дата звернення: 28.04.2023).
8. Консервація і реставрація об'єктів культурної спадщини / ред. І. Прокопенко. Київ : Саміт-книга, 2022. 434 с.
9. Косенко Д. Ю. Дизайн інтер'єру закладів середньої освіти: історичний розвиток і сучасні тенденції : дис. ... канд. мист. : 17.00.07 / КНУТД. – Київ, 2021. – 316 с.
10. Легін С. 20 цікавих фактів про будинок Галицького сейму у Львові. *Фотографії старого Львова*. URL: <https://photo-lviv.in.ua/20-tsikavyh-faktiv-pro-budynok-galytskogo-sejmu-u-lvovi/> (дата звернення: 28.04.2023).
11. Макарчук С. Населення «столиці» у другій половині XIX–першій третині XX ст. *Карта Львова. Всі вулиці Львова*. URL: <https://map.lviv.ua/statti/makarчук.html> (дата звернення: 28.04.2023).
12. Мельник І. Лицар з Львигороду Юліан Захаревич. *Фотографії старого Львова*. URL: <https://photo-lviv.in.ua/lytsar-z-lvyhorodu-yulian-zaharevych/> (дата звернення: 28.04.2023).
13. Харчук Х. Як виглядала зала засідань Галицького сейму. *Фотографії старого Львова*. URL: <https://photo-lviv.in.ua/yak-vyhladala-zala-zasidan-halytskoho-sejmu/> (дата звернення: 28.04.2023).
14. Цап Р. Головний корпус Львівського університету: століття ретроспектива. *Фотографії старого Львова*. URL: <https://photo-lviv.in.ua/holovnyj-korpus-lvivskoho-universytetu-stolitnya-retrospektyva/> (дата звернення: 28.04.2023).
15. Центр міської історії. URL: <https://www.lvivcenter.org/> (дата звернення: 28.04.2023).
16. Шамагалю Р. Т. Мистецька освіта і мистецтвознавство в Україні середини XIX – середини XX ст. : структурування, методологія, художні позиції. Видання друге (змінене і доповнене). Львів : Вид-во ЛНАМ, 2022. 548 с.
17. Księga adresowa królewskiego stołecznego miasta Lwowa. R. 6. Lwów : Franciszek Reichman, 1902.
18. Zachariewicz J. Szafa biblioteczna c. k. Lwowskiej Szkoły Politechnicznej. *Dźwignia : Organ Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie*. 1880. R. IV, Nr. 3. S. 22–23.

REFERENCES

1. Biriulov Yu. O. (Ed.). (2008). *Arkhitektura Lvova: Chas i styli. XIII – XXI st.* [Architecture of Lviv: Time and styles. 13th – 21th century]. Lviv: Center of Europe. [in Ukrainian]
2. Bidzilia V. O. (2003). *Biotsydy v restavratsiinii praktytsi: nauk.-inform. vyd.* [Biocides in restoration practice: scientific and information publication]. Kyiv : Poliprom, 1. [in Ukrainian]
3. Biriulov Yu. (2010). *Zakharevychi: Tvortsi stolychnoho Lvova.* [Zakharevichi: Creators of the capital city of Lviv]. Lviv : Center of Europe. [in Ukrainian]
4. Diakiv M. V. (2010). *Miske mebliarstvo Halychyny XIX–XX st.: istoriia, typolohiia, stylistychni osoblyvosti.* [Urban furniture making in Galychyna in the XIX–XX th centuries: history, typology, stylistic peculiarities]. (Dysertatsiia kandydata mystetstvoznavstva). Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk. [in Ukrainian]

5. *Krymska svitlytsia. 5. Zherty i ruiny. Misto na linii: Lviv u lystopadi 1918.* [Victims and ruins. (n.d.). City on the line: Lviv in November 1918.] URL: <https://november1918.lvivcenter.org/uk/themes/victims-and-ruins/> [in Ukrainian]
6. Zhuk I. (n.d.). Vul. Hrushevskoho, 4 – biolohichniy korpus LNU im. Franka. [4 Hrushevskoho st. – biological building of Ivan Franko National University of Lviv]. *Lviv Interactive*. URL: <https://lia.lvivcenter.org/uk/objects/hrushevskoho-4/> [in Ukrainian]
7. *History*. (n.d.). Mineralogical Museum. URL: <http://museums.lnu.edu.ua/mineralogy/history/> [in Ukrainian]
8. Prokopenko I. (Ed.). (2022). *Konservatsiia i restavratsiia ob'ektiv kulturnoi spadshchyny*. [Conservation and restoration of objects of cultural heritage]. Kyiv : Samit-book. [in Ukrainian]
9. Kosenko D. Yu. (2021). *Dyzain interieru zakladiv serednoi osvity: istorychnyi rozvytok i suchasni tendentsii*. [The interior design of secondary education institutions: historical development and modern trends]. (Dysertatsiia kandydata mystetstvoznavstva). Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv.
10. Lehin S. (2019, March 21). 20 tsikavykh faktiv pro budynok Halytskoho seimu u Lvovi. [20 interesting facts about the building of the Diet of Galicia in Lviv]. *Photographs of old Lviv*. URL: <https://photo-lviv.in.ua/20-tsikavykh-faktiv-pro-budynok-galytskogo-sejmu-u-lvovi/> [in Ukrainian]
11. Makarchuk S. (n.d.). Naseleння “stolytsi” u druhiy polovyni XIX – pershii tretyni XX st. [Population of the “capital” in the second half of the 19th – the first third of the 20th century.]. *Map of Lviv. All streets of Lviv*. Retrieved from: <https://map.lviv.ua/statti/makarchuk.html> [in Ukrainian]
12. Melnyk I. (2017, July 21). Lytsar z Lvyhorodu Yulian Zakharevych. [Julian Zakharevich, a knight from Lvyhorod]. *Photographs of old Lviv*. URL: <https://photo-lviv.in.ua/lytsar-z-lvyhorodu-yulian-zaharevych/> [in Ukrainian]
13. Kharchuk Kh. (2020, October 1). Yak vyhliadala zala zasidan Halytskoho seimu. [How the session hall of the Diet of Galicia looked like]. *Photographs of old Lviv*. URL: <https://photo-lviv.in.ua/yak-vyhliadala-zala-zasidan-halytskoho-sejmu/> [in Ukrainian]
14. Tsap R. (2015, September 28). Holovnyi korpus Lvivskoho universytetu: stolitnia retrospektyva. [The main building of Lviv University: a century-long retrospective]. *Photographs of old Lviv*. URL: <https://photo-lviv.in.ua/holovnyj-korpus-lvivskoho-universytetu-stolitnya-retrospektyva/> [in Ukrainian]
15. Center for Urban History (n.d.). URL: <https://www.lvivcenter.org/> [in Ukrainian]
16. Shmahalo R. T. (2022). *Mystetska osvita i mystetstvoznavstvo v Ukraini seredyny XIX – seredyny XX st. : strukturu-vannia, metodolohiia, khudozhni pozytsii*. [Art education and art philosophy in Ukraine middle 19th – middle 20th centuries : structure, methodology and artistic positions]. Lviv : Lviv National Academy of Art. [in Ukrainian]
17. *Księga adresowa królewskiego stołecznego miasta Lwowa. R. 6.* [Address book of the royal capital city of Lviv] (1902). Lviv : Franciszek Reichman. [in Polish]
18. Zachariewicz J. (1880, March 20). *Szafa biblioteczna c. k. Lwowskiej Szkoły Politechnicznej*. [The bookcase of the Imperial-Royal Polytechnic School in Lviv]. *Dźwignia : Organ Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie*, IV, 3, 22–23. [in Polish]